

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

SREDNJA ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU

MEDICINSKE I ZDRAVSTVENE STRUKE

Predmet: LATINSKI JEZIK

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj.35/5), u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/13 i 1/16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 23/10 i 1/16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenu nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta Latinski jezik.

Članovi Komisije za srednju školu:

- 1. Ana Đogović, dipl.klasični filolog (prof. klasične filologije), Prva gimnazija*
- 2. Snježana Melunović, prof. historije i latinskog jezika, Gimnazija Obala*
- 3. Vahida Obućina, prof. francuskog jezika i književnosti i latinskog jezika sa rimskom književnosti, Četvrta gimnazija*
- 4. Sabina Dević, prof. francuskog jezika i književnosti i latinskog jezika sa rimskom književnosti, Srednja medicinska škola*
- 5. Mališa Borovčanin, prof. francuskog jezika i književnosti i bachelor latinskog jezika i rimske književnosti, Srednja medicinska škola Jezero*

SADRŽAJ

<i>1. UVOD</i>	<i>4</i>
<i>2. CILJEVI I ZADACI ZA I. RAZRED</i>	<i>8</i>
<i>3. PROGRAMSKE CJELINE ZA I. RAZRED</i>	<i>9</i>
<i>4. CILJEVI I ZADACI ZA II. RAZRED</i>	<i>11</i>
<i>5. PROGRAMSKE CJELINE ZA II. RAZRED</i>	<i>12</i>
<i>6. PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA</i>	<i>14</i>

UVOD

Medicinska nauka starog svijeta, stvorena uglavnom radom grčkih liječnika i naučnika, prodrila je u Rim, gdje je takođe bilo razvijeno i zubno liječništvo. Značajan uspjeh postigli su Rimljani i na polju farmakologije. U srednjem vijeku, latinski jezik, kao jezik duhovne i svjetske literature, kao jezik školski i naučni, jezik obrazovanih ljudi, postao je gotovo sveopći u državama Zapadne Evrope. To je bio međunarodni jezik, koji je povezivao naučnike svih država.

No, postepeno je latinski jezik, u literaturi i u školi, ustupio mjesto nacionalnim jezicima. Očuvao se kao jezik međunarodne terminologije u medicini, farmaciji, veterinarstvu i nizu drugih nauka. S obzirom na ovoliki značaj latinskog, potrebno je da učenici srednjeg obrazovanja zdravstvene struke ovladaju osnovnim znanjem ovoga jezika. Pored osnova iz gramatike, treba da upoznaju i nauče izvjestan broj stručnih termina na latinskom jeziku sa kojima će se u svojoj struci najčešće sretati.

Upute za izvođenje programa:

Radna grupa za izmjenu i dopunu Nastavnog plana i programa Latinskog jezika za I i II razred Srednjih škola zdravstvene struke je zaključila sljedeće:

- Predloženi Nastavni plan i program za I razred srednje medicinske i zdravstvene struke **nema suštinskih izmjena** u odnosu na postojeći Nastavni plan i program.
- U II razredu **je ubačena** tematika: **Grčke deklinacije imenica** - Ova tematika je lakše shvatljiva učenicima nakon obrađenih latinskih pet deklinacija imenica i pridjeva. Takođe je dodat **nepravilni glagol ferro, ferre, tulli, latum**. Primjerenije je obraditi ovaj glagol uz glagol fio, fieri, factus sum zajedno sa primjerima za oba glagola u recepturi.

Interkulturalna jezička kompetencija

Što se tiče interkulturalne jezičke kompetencije, jasno je da će učenici biti u stanju sporazumjeti se sa govornicima sa drugih jezičkih područja budući da je latinski jezik međunarodni stručni jezik upravo profesija kao što su: medicina, stomatologija, farmacija, veterina, poljoprivreda, nutricionizam ili kozmetologija. Svi stručni termini navode se upravo na latinskom jeziku. Osim toga, izučavanjem ovoga međunarodnog jezika nauke, kod učenika se postiže stjecanje vrlina i pozitivnih navika, razvijanje valjanih moralnih shvatanja, ovladavanje stručnim terminima te usvajanje kulturnog ponašanja što u svakom slučaju doprinosi izgradnji svestrane ličnosti učenika kao i njegovim interkulturalnim kompetencijama. Stoga, budući da je latinski jezik koji se izučava u ovoj školi sadržajem tekstova tijesno vezan za stručni vokabular medicine, stomatologije, farmacije, veterine, poljoprivrede, kozmetologije, učenici će biti u stanju komunicirati o ovim strukama uz pomoć latinskog jezika sa govornicima drugih govornih područja.

Interdisciplinarni sadržaji

Radi usvajanja znanja iz konkretnih struka, razvijat će se interakcija sa predmetima kao što su: anatomija i fiziologija čovjeka, praktična nastava, stručni medicinski predmeti, mikrobiologija, biologija, botanika, maternji jezik, strani jezici, historija. Ova interakcija je usmjerena ka upoznavanju i shvatanju odgovarajućih pojmova, činjenica, zakonitosti i pojava, ne samo u okviru latinskog jezika, nego i u okviru navedenih predmeta. Učenici će uz pomoć profesora iz priloženih tekstualnih vježbi iz udžbenika obrađivati rečenice koje se svojim vokabularom tiču njihove struke te se na taj način prožimju sa drugim, pogotovo stručnim, predmetima.

Didaktičko-metodičke upute

a) **Cilj nastave:** usvajanje znanja iz nastavnih područja datih kroz nastavne jedinice.

Zadaci:

Obrazovni: stjecanje znanja i usvajanje svih programskih sadržaja iz medicine, farmacije, veterine, historije, poljoprivrede kroz izučavanje, razumijevanje i pamćenje.

Odgojni: opća odgojna svrha nastave sastoji se u humanizaciji i socijalizaciji ličnosti; odgojni ciljevi usmjereni su na stjecanje vrlina i pozitivnih navika, usvajanje kulturnog ponašanja te stvaranje kreativne, svestrane i stvaralačke ličnosti učenika.

Funkcionalni: razvijanje intelektualnih sposobnosti učenika: pažnje, mišljenja, pamćenja kao i navika i znanja koje će učenik primjenjivati u neposrednoj životnoj praksi.

b) Sadržaji:

- **jezik** (gramatika);
- **stručni vokabular** (tekstovi-analiza i prijevod rečenica; stručni rječnici i stručne enciklopedije);
- **kultura izražavanja** (usmenog i pisanog);
- **medijska kultura** (televizija, muzeji, sajmovi knjiga).

c) Metode:

U nastavi će se koristiti različite metode kao svrsishodni načini zajedničkog rada nastavnika i učenika pomoću kojih će učenici usvajati znanja, vještine i navike. Koristit će se sljedeće :

- metode usmenog izlaganja;
- dijaloške metode;
- tekstualne metode/čitanje teksta;
- metode pisanja;
- demonstracijske metode;
- dodatne metode: promatranje, razmišljanje...

Metodički postupak podrazumijeva kombinovanje više različitih metoda.

d) Oblici rada:

- **frontalni** – nastavnik objašnjava, učenici slušaju;
- **individualni** – učenici samostalno rješavaju zadatke;
- **rad u parovima;**
- **grupni rad.**

e) Nastavna sredstva:

- **auditivna;**
- **vizuelna;**
- **audiovizuelna;**
- **tekstualna.**

Najčešće će se koristiti udžbenik, tabla, grafoskop, plakat, nastavni listić, zadaci objektivnog tipa, računar. Upotreba nastavnih sredstava zavisit će od tipa časa, uvjeta rada kao i kreativnosti nastavnika i učenika.

Sticanje osnovnih znanja iz latinskog jezika neophodno je učenicima da bi prihvatili stručne termine i izraze i da bolje i lakše prate i savladaju materiju stručnih predmeta. Zato je potrebno u toku oba razreda (I i II) uraditi dva testa (po jedan u oba polugodišta) i dvije školske pismene zadaće (po jednu u oba polugodišta). 3 časa koja su predviđena za svaku pismenu provjeru znanja podrazumijevaju 1 čas za pripremu, 1 čas za izradu zadataka i 1 čas za ispravak.

LITERATURA: Branka Samouković - Jusufbegović, Sabina Dević: Latinski jezik za I. i II. razred medicinske struke.

CILJEVI I ZADACI ZA I. RAZRED

2 časa sedmično/70 časova godišnje

SVRHA	<ul style="list-style-type: none">- steći znanja iz osnova morfologije latinskog jezika,- steći fond riječi stručnog vokabulara u zdravstvenoj struci,
CILJEVI I ZADACI	<ul style="list-style-type: none">- upoznati i usvojiti latinsko pismo i izgovor,- upoznati i usvojiti osnove latinske morfologije,- usvojiti fond riječi, naročito stručni vokabular,- povezivati znanja s maternjim jezikom i stranim jezicima koji učenici uče,- upoznati osnovne tvorbe zdravstvenih naziva i služiti se jednostavnijim citatima u struci,- upoznati i usvojiti povezanost rimske civilizacije, kao i antike uopće, sa današnjim svijetom i kulturom naših naroda,
OČEKIVANI RAZULTATI / ISHODI UČENJA	<ul style="list-style-type: none">- učenik je sposoban pravilno pisati i čitati latinske riječi,- učenik razlikuje vrste riječi,- učenik pravilno navodi promjenjive vrste riječi,- učenik je sposoban deklinirati imenice i pridjeve,- učenik je sposoban konjugirati glagole,- učenik povezuje latinsku gramatiku sa gramatikom maternjeg i stranih jezika,- učenik poznaje osnove antičke civilizacije,- učenik je sposoban prevoditi jednostavne rečenice,
KORELACIJA SA DRUGIM PREDMETIMA	<ul style="list-style-type: none">- anatomija i fiziologija čovjeka, praktična nastava, stručni medicinski predmeti,- biologija- maternji jezik, - strani jezici, - historija

PROGRAMSKE CJELINE ZA I. RAZRED

NIVO	PROGRAMSKE CJELINE	AKTIVNOSTI	ISHODI UČENJA
<p>Srednja škola I. razred</p>	<p>GRAMATIKA</p> <p>Pismo i izgovor (4 časa) Vrste riječi u latinskom jeziku (1 čas)</p> <p>Promjena imenica</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uvod – gramatičke kategorije imenica (1 čas) - I. deklinacija (3 časa) - II. deklinacija (muški rod na –us i –er; srednji rod na -um) (4 časa) - III. deklinacija <ul style="list-style-type: none"> - Konsonantske osnove (5 časova) - Vokalske osnove (5 časova) - IV. deklinacija (muški rod na –us; srednji rod na –u) (2 časa) - V. deklinacija (2 časa) <p>Promjena pridjeva</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pridjevi I. i II. deklinacije (3 časa) - Pridjevi III. deklinacije (5 časova) <p>Glagoli</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uvod – gramatičke kategorije glagola (1 čas) - Pomoćni glagol SUM, ESSE (1 čas) - Prezent i imperativ glagola I. – IV.konjugacije (4 časa) 	<ul style="list-style-type: none"> - vježbanje čitanja, - vježbanje deklinacije, - vježbanje konjugacije, - zajednička deklinacija kroz sintagmu imenice i pridjeva, - analiza rečenica, - pisanje domaćih zadaća, 	<ul style="list-style-type: none"> - učenik poznaje latinsko pismo i izgovor, - učenik razlikuje latinske vrste riječi, - učenik pravilno navodi imenice i pridjeve, - učenik poznaje promjenu imenica i pridjeva, - učenik pravilno navodi glagole, - učenik poznaje promjenu glagola, - učenik poznaje red riječi u rečenici, - učenik poznaje odnos imenice i pridjeva, - učenik je sposoban odrediti gramatičke kategorije u rečenici,

	<p>VOKABULAR</p> <ul style="list-style-type: none"> - stručni vokabular vezan za građu ljudskog tijela (4 časa), - stručni vokabular vezan za dijagnoze (4 časa), - stručni biologijski nazivi (3 časa), - izreke u medicinskom kontekstu (3 časa), - izreke u civilizacijskom kontekstu (3 časa), 	<ul style="list-style-type: none"> - prevođenje jednostavnih rečenica sa latinskog na maternji jezik i sa maternjeg jezika na latinski iz vježbanja u udžbeniku, - usvajanje stručnog vokabulara, - usvajanje stručnih termina, - usvajanje latinskih izreka, - pisanje domaćih zadataka, 	<ul style="list-style-type: none"> - učenik je sposoban prevoditi jednostavne rečenice, - učenik raspolaže fondom stručne terminologije, - učenik poznaje određene latinske izreke i sposoban ih je smjestiti u civilizacijski kontekst,
	<p>PISMENE PROVJERE ZNANJA</p> <p>TESTOVI (6 časova) PISMENE ZADAĆE (6 časova)</p>		

CILJEVI I ZADACI ZA II. RAZRED

2 časa sedmično/70 časova godišnje

SVRHA	<ul style="list-style-type: none">- proširiti znanja iz morfologije latinskog jezika,- proširiti fond riječi stručnog vokabulara u zdravstvenoj struci,
CILJEVI I ZADACI	<ul style="list-style-type: none">- upoznati morfologiju pridjeva, zamjenica i brojeva,- proširiti spoznaje o morfologiji imenaca i glagola,- upoznati se s nepromjenjivim vrstama riječi,- usvojiti fond riječi, naročito stručni vokabular,- povezivati znanja s maternjim jezikom i stranim jezicima koji učenici uče,- upoznati latinsku medicinsku literaturu,- upoznati se s Hipokratovom zakletvom,- upoznati se s himnom Gaudeamus,- upoznati se s određenim brojem stručnih tekstova,
OČEKIVANI RAZULTATI / ISHODI UČENJA	<ul style="list-style-type: none">- učenik poznaje morfologiju pridjeva pridjeva, zamjenica i brojeva,- učenik je proširio znanja iz morfologije imenica,- učenik se upoznao s deklinacijom riječi grčkog porijekla,- učenik je proširio znanja iz morfologije glagola,- učenik poznaje nepromjenjive vrste riječi,- učenik je proširio fond stručnog vokabulara,- učenik je sposoban prevoditi jednostavne stručne tekstove,- učenik se upoznao sa kraticama u recepturi i sa pisanjem recepta,- učenik poznaje Hipokratovu zakletvu i himnu Gaudeamus,- učenik je proširio fond izreka,
KORELACIJA SA DRUGIM PREDMETIMA	<ul style="list-style-type: none">- anatomija i fiziologija čovjeka, praktična nastava, stručni medicinski predmeti, mikrobiologija,- biologija, botanika,- maternji jezik, strani jezici,- historija,

PROGRAMSKE CJELINE ZA II. RAZRED

NIVO	PROGRAMSKE CJELINE	AKTIVNOSTI	ISHODI UČENJA
<p>Srednja škola II. razred</p>	<p>GRAMATIKA</p> <p>Ponavljjanje - Imenice i pridjevi (3 časa) - Glagoli (1 čas)</p> <p>Komparacija pridjeva - Pravilna komparacija (2 časa) - Nepravilna komparacija (2 časa) - Opisna komparacija (2 časa) - Nepotpuna komparacija (2 časa)</p> <p>Grčka deklinacija (2 časa)</p> <p>Morfologija zamjenica - Lične zamjenice (2 časa) - Povratna zamjenica (2 časa) - Posvojne zamjenice (2 časa) - Pokazne zamjenice (2 časa) - Neodređene zamjenice (2 časa)</p> <p>Brojevi - Glavni brojevi (2 časa) - Redni brojevi (2 časa) - Dijelni i priložni brojevi (2 časa)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vježbanje promjene pridjeva, komparativa pridjeva, zamjenica i brojeva, - vježbanje konjugacije, - vježbanje grčke deklinacije, - zajednička deklinacija kroz sintagmu imenskih vrsta riječi, - analiza rečenica, - pisanje domaćih zadaća, 	<ul style="list-style-type: none"> - učenik poznaje morfologiju pridjeva, zamjenica i brojeva, - učenik poznaje morfologiju glagola, - učenik poznaje grčku deklinaciju, - učenik poznaje nepromjenjive vrste riječi, - učenik je sposoban analizirati rečenice,

	<p>Glagoli</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konjunktiv prezenta aktivnog (2 časa) - Particip prezenta aktivnog (1 časa) - Particip perfekta pasivnog (1 časa) - Glagol fio, fieri, factus sum (1 čas) - Glagol fero, ferre, tuli, latum (1 čas) <p>Prilozi (2 časa)</p> <p>Prijedlozi, veznici (1 čas)</p>		
	<p>VOKABULAR</p> <ul style="list-style-type: none"> - stručni vokabular vezan za građu ljudskog tijela (5 časova), - stručni vokabular vezan za dijagnoze 4 časa), - stručni biologijski nazivi (2 časa), - izreke u medicinskom kontekstu (2 časa), - izreke u civilizacijskom kontekstu (2 časa), - vokabular u recepturi s kraticama (2 časa), - himna Gaudeamus (1 čas), - Hipokratova zakletva (1 čas), 	<ul style="list-style-type: none"> - prevođenje rečenica sa latinskog na maternji jezik i sa maternjeg jezika na latinski iz vježbanja u udžbeniku, - usvajanje stručnog vokabulara, - usvajanje kratica u recepturi, - usvajanje latinskih izreka, - prevođenje kratkih stručnih tekstova, - usvajanje Hipokratove zakletve, - usvajanje himne Gaudeamus, - pisanje domaćih zadataka, 	<ul style="list-style-type: none"> - učenik je sposoban prevoditi rečenice i stručne tekstove, - učenik raspolaže fondom stručne terminologije, - učenik poznaje kratice u recepturi, - učenik poznaje određene latinske izreke, himnu Gaudeamus i Hipokratovu zakletvu,
	<p>PISMENE PROVJERE ZNANJA</p> <p>TESTOVI (6 časova)</p> <p>PISMENE ZADACÉ (6 časova)</p>		

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu latinskog jezika mogu izvoditi nastavnici koji su završili **Filozofski ili Filološki fakultet** i stekli zvanje:

- **dilomirani klasični filolog / dipl. profesor klasične filologije,**
- **diplomirani profesor latinskog jezika i rimske književnosti,**
- **diplomirani profesor francuskog jezika i književnosti i latinskog jezika i rimske književnosti,**
- **diplomirani profesor historije i latinskog jezika,**
- **diplomirani profesor latinskog jezika i rimske književnosti u dvopredmetnoj kombinaciji.**

Prijedlog: da u poljoprivrednoj, prehrambenoj, veterinarskoj, kozmetičkoj i drvnoj struci, u nedostatku stručnijeg kadra, može predavati profesor sa završenim bachelor studijem (sa šest semestara) zato što je latinski u navedenim školama samo u prvom razredu (tj. uči se samo jednu godinu).